

بررسی تاثیر قابلیت مقایسه حسابداری بر کیفیت گزارشگری مالی و اقدام تعهدی اختیاری

معصومه برزگر

کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه باهنر کرمان، کرمان، ایران.
Masoumeh.barzegar67@yahoo.com

شماره ۴۴ / تابستان ۱۴۰۰ (جلد سوم) / صص ۳۴-۴۷
چشم انداز حسابداری و مدیریت (دوره چهارم)

چکیده

هدف این پژوهش مطالعه تاثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر کیفیت گزارشگری مالی و اقدام تعهدی اختیاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. قابلیت مقایسه باعث می‌شود که مدیران از شرکت‌های رقیب، روند صنعت و شرایط اقتصادی و همچنین تأثیر آن‌ها در شرکت آگاه‌تر شوند و منجر به افزایش کمیته و کیفیت کلی اطلاعات در مورد یک شرکت در صنعت می‌شود. جامعه آماری برای گردآوری متغیرها، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۷ انتخاب ولی در دوره زمانی بین سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۶ می‌باشد که از میان شرکت‌های بورسی در مجموع ۸۰ شرکت از طریق سیستماتیک به عنوان نمونه آماری انتخاب شده است. برای آزمون فرضیه‌ها از رگرسیون چند متغیره با داده‌های ترکیبی استفاده شده است. در راستای هدف پژوهش برای محاسبه متغیر قابلیت مقایسه از مدل دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) و برای محاسبه کیفیت گزارشگری از مدل فرانسیس و همکاران (۲۰۰۵) استفاده شده است. یافته‌های حاصل از پژوهش بیانگر این است که قابلیت مقایسه منجر به افزایش کیفیت صورت‌های مالی می‌شود بنابراین فرضیه اول پژوهش تایید می‌شود. نتایج آزمون فرضیه دوم نشان می‌دهد که اقدام تعهدی اختیاری بر بازده سهام تاثیر مستقیم دارد ولی سرمایه‌گذاران در هنگام قابلیت مقایسه به اقدام تعهدی اختیاری توجه‌ای نمی‌کنند و تاثیری بر سرمایه‌گذاری آنان و بازده سهام ندارد پس می‌توان گفت که فرضیه دوم پژوهش رد می‌شود.

واژگان کلیدی: قابلیت مقایسه، کیفیت گزارشگری مالی، اقدام تعهدی اختیاری، اقدام تعهدی غیر اختیاری.

مقدمه

براساس مفاهیم نظری گزارشگری مالی، قابلیت مقایسه جزء ویژگی‌های کیفی اطلاعات سودمند است. مطابق این ویژگی، صورت‌های مالی باید بتوانند این گزارش‌ها را طی دوره‌های مختلف مقایسه کنند تا بتوانند روند تغییرات در وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری را تشخیص دهند. آنان همچنین باید بتوانند صورت‌های مالی واحدهای تجاری مختلف را با یکدیگر مقایسه کرد، تا وضعیت و عملکرد مالی آن‌ها را نسبت به یکدیگر بسنجند (هئیت تدوین استانداردهای حسابداری، ۱۳۸۹).

صورت‌های مالی یکی از پایه‌های مهم اتخاذ تصمیمات منطقی به شمار می‌رود، لذا استفاده‌کنندگان باید در فرایند تصمیم‌گیری، پیش از بکارگیری گزارشگری مالی کیفیت آن‌را ارزیابی کنند. بالا بردن مستمر کیفیت گزارشگری مالی و اطلاعات ارائه شده از سوی حرفه، جزء ضروریات دنیای تجاری و حرفه‌های امروز به شمار می‌رود (حیدرپور، ۱۳۹۳). پژوهشگران از معیارهای گوناگونی برای اندازه‌گیری کیفیت استفاده کرده‌اند. ویژگی‌های نظیر کیفیت سود، پایداری سود، کیفیت ارقام تعهدی، هموارسازی سود و سایر موارد به عنوان معیار اندازه‌گیری کیفیت اطلاعات حسابداری به صورت مکرر مورد استفاده قرار گرفته است.

افزایش قابلیت مقایسه می‌تواند محیط اطلاعات یک شرکت را به میزان قابل توجهی بهبود بخشد زیرا باعث افزایش کمیت و کیفیت کلی اطلاعات در مورد یک شرکت و سایر شرکت‌ها می‌شود. صورت‌های مالی سایر شرکت‌ها منبع مهمی از اطلاعات برای مدیران است زیرا قابلیت مقایسه بالاتر ممکن است باعث شود تا مدیران از رقبای شرکت، روند صنعت و شرایط اقتصادی و همچنین تاثیر آن‌ها بر شرکت آگاه‌تر شوند. این دانش توانایی مدیران را برای ارزیابی عملکرد شرکت و پیش بینی وقایع آینده تسهیل می‌کند تا آنجا که مدیران از ارقام تعهدی اختیاری برای نشان دادن عملکرد آتی و ارزش اقتصادی شرکت استفاده می‌کنند، احتمالاً عدم تقارن اطلاعات را در بازار سهام کاهش می‌دهد. اگر مدیران قادر به ارائه اطلاعات با کیفیت بالاتر باشند سرمایه‌گذاران می‌توانند از طریق مقایسه ارزش فعلی شرکت‌ها و میزان ریسک آن اقدام به تصمیم‌گیری‌های مالی نمایند.

قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به مدیران کمک می‌کند محیط خود را بهتر درک کرده و با دقت برآوردها حسابداری را انجام دهند در نتیجه باعث افزایش کیفیت گزارش‌های مالی می‌شود. یکی از معیارهای اندازه‌گیری کیفیت گزارشگری مالی، کیفیت ارقام تعهدی می‌باشد و سرمایه‌گذاران از طریق این معیار می‌توانند صورت‌های مالی را باهم مقایسه کرده و تصمیمات مالی را بهتر بگیرند. بنابراین در این پژوهش تاثیر قابلیت مقایسه بر کیفیت گزارشگری مالی و ارقام تعهدی اختیاری بررسی شده است.

پیشینه پژوهش

پیشینه نظری

قابلیت مقایسه صورت‌های مالی

استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی باید بتوانند صورت‌های مالی واحد تجاری را طی زمان برای تشخیص روند تغییرها در وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری مقایسه کنند. دیفرانکو و همکاران (۲۰۱۱) دو تعریف از قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارائه نمودند تعریف نخست چنین است:

دو شرکت سیستم حسابداری قابل مقایسه دارند چنانچه برای مجموعه‌ای مفروض از رویدادهای اقتصادی، صورت‌های مالی مشابهی تهیه کنند.

تعریف مفهومی دوم برای قابلیت مقایسه چنین است:

شرکت‌هایی با رویدادهای اقتصادی همبسته و حسابداری مشابه برای این رویدادها، صورت‌های مالی همبسته‌ای در طول زمان خواهند داشت.

اگر بتوان اطلاعات یک واحد تجاری را با اطلاعات واحدهای تجاری دیگر و اطلاعات مشابه همان واحد تجاری در مقاطع زمانی دیگر مقایسه کرد؛ این اطلاعات مفیدتر خواهند بود. همانند پروژه مشترک چارچوب نظری، در استانداردهای حسابداری ایران نیز بر قابلیت مقایسه به عنوان یک ویژگی کیفی سودمند تأکید شده است.

اهمیت قابلیت مقایسه صورت های مالی تا آن جا است که در بیانیه مفهومی شماره ۸ هئیت استانداردهای حسابداری مالی، یکی از مهم ترین دلایل نیاز به استانداردهای گزارشگری مالی، افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات مالی گزارش شده عنوان شده است و در مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران (۱۳۹۰) نیز بیان شده است که اگر اطلاعات مربوط و قابل اتکا باشد. مفید بودن آن در صورت قابل مقایسه نبودن و قابل فهم نبودن دچار محدودیت خواهد بود. (کیا و صفری، ۱۳۹۶).

قابلیت مقایسه توانایی سرمایه گذاران را برای ارزیابی عملکرد نسبی شرکت ها و در نتیجه مجموعه اطلاعات در دسترس را افزایش می دهد و موجب کاهش میزان اطلاعات خصوصی و محرمانه شده و به عبارتی قابلیت مقایسه بیشتر می تواند منجر به افزایش اطلاعات خاص شرکت ها شود. همچنین قابلیت مقایسه، هزینه جمع آوری و پردازش اطلاعات را کاهش و کمیت و کیفیت مقایسه آن را افزایش می دهد. (فروغی و قاسم زاده، ۱۳۹۴).

یافته های پژوهش های کمپیل و یانگ (۲۰۱۳) نشان داد قیمت سهام شرکت ها نسبت به اطلاعات سود شرکت های هم صنعت واکنش نشان می دهد و با افزایش قابلیت مقایسه آن ها این واکنش افزایش می یابد. به بیانی، قابلیت مقایسه به استخراج اطلاعات سود صنعتی کمک می کند. از سوی دیگر، قابلیت مقایسه می تواند به افزایش اطلاعات خاص شرکت منجر شود.

برای سنجش مفهوم قابلیت مقایسه، روشهای مختلفی وجود دارد. در حال حاضر، روش متداول برای اندازه گیری این مفهوم، به کارگیری مدل دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) است. این مدل بر اساس رابطه سود و بازده سهام بنا شده است. بر این رویکرد که در آن، بازده سهام شاخصی برای انعکاس واقعیت های اقتصادی و سود حسابداری شاخصی برای انعکاس خروجی سیستم حسابداری است.

دلایل استفاده از معیار تجربی قابلیت مقایسه صورت های مالی ارائه شده از سوی دی فرانکو و همکاران (علی رغم اینکه برای محاسبه قابلیت مقایسه صورت های مالی، تنها از سود استفاده کرده اند) عبارت است از اینکه در تحقیقات حسابداری اغلب به سود به عنوان شاخص اختصاری یا مهمترین جزء گزارشگری مالی نگریسته می شود. سرمایه گذاران به سود بیشتر از هر معیار دیگر ارزیابی عملکرد اتکا می کنند. همچنین مدیران سود را به عنوان معیار اصلی مورد توجه سرمایه گذاران و تحلیلگران در نظر می گیرند و اینکه این معیار، کمی، مبتنی بر خروجی (سود) و خاص شرکت می باشد و چالش هایی که معیارهای قابلیت مقایسه مبتنی بر ورودی (مانند معیارهای مبتنی بر انتخاب های حسابداری) با آن مواجه می باشند را ندارد. (مهرورز و فروغی، ۱۳۹۵).

کیفیت گزارشگری مالی و قابلیت مقایسه

قابلیت مقایسه باعث می شود که مدیران از شرکت های رقیب، روند صنعت و شرایط اقتصادی و همچنین تأثیر آنها در شرکت آگاه تر شوند. این دانش پیشرفته توانایی مدیران را برای ارزیابی عملکرد شرکت و پیش بینی وقایع آتی تسهیل می کند و همچنین می تواند محیط اطلاعات یک شرکت را به میزان قابل توجهی بهبود بخشد و باعث افزایش کمیت و کیفیت کلی اطلاعات در مورد یک شرکت در صنعت شود. دستیابی و پردازش اطلاعات را آسان تر می کند. مقایسه بیشتر استفاده کنندگان را به درک بهتر و پیش بینی رویدادهای اقتصادی قادر می سازد و به استفاده کنندگان این امکان را می دهد تا در مورد شباهت ها و تفاوت های بین شرکت ها نتیجه واضح تری داشته باشند (آنتونی چن، ۲۰۱۹).

کیفیت گزارشگری مالی را توان صورت های مالی در انتقال اطلاعات عملیات شرکت و به طور خاص پیش بینی جریان های نقدی مورد انتظار آن به سرمایه گذاران تعریف می کنند، بر مبنای این نظر که اقلام تعهدی، ارزش اطلاعاتی سود را با کاهش اثر نوسانات ناپایدار در جریان های نقدی بهبود می بخشد. (پیری و همکاران، ۱۳۹۳).

هرچه گزارشگری مالی و افشای شرکت‌ها مبتنی بر استانداردها و مقررات با کیفیت باشد اعتماد سرمایه‌گذاران و سایر مشارکت‌کنندگان بازار قابلیت اتکای اطلاعات مالی افزایش خواهد یافت. کیفیت گزارشگری مالی به طور مستقیم روی بازارهای سرمایه اثرگذار است بنابراین، با توجه به این که کیفیت گزارشگری مالی تأثیر با اهمیتی بر بازارهای سرمایه دارد، می‌توان نتیجه گرفت که در سطح کلان، کیفیت گزارشگری مالی دارای اثرات اقتصادی است.

اقدام تعهدی اختیاری و قابلیت مقایسه

یکی از اطلاعات مهم و کلیدی در فرایند گزارشگری مالی شرکت‌ها سود حسابداری است که معمولاً به عنوان معیاری برای ارزیابی عملکرد شرکت و موسسات مورد استفاده قرار می‌گیرد. اقدام تعهدی به عنوان تفاوت میان سود حسابداری و جریان‌های نقدی تعریف شده است و از دیدگاه سرمایه‌گذاران به کیفیت اقدام تعهدی را می‌توان درجه نزدیکی سود شرکت با میزان جریان‌های نقدی ایجاد شده تعریف کرد.

همان‌طور که بیان شد، برای سنجش قابلیت مقایسه از مدل دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) استفاده شده است که این مدل بر اساس رابطه سود و بازده سهام بنا شده است. کیفیت اقدام تعهدی پایین میزان نزدیکی سود با جریان نقدی را کاهش داده و موجب افزایش ریسک سرمایه‌گذار در ارتباط با تصمیم‌گیری در مورد یک شرکت خاص می‌گردد (فرانسیس و همکاران ۲۰۰۵). آن دسته از اقدام تعهدی که تحت تأثیر روبه و خط مشی‌های انتخابی شرکت قرار دارد اقدام تعهدی اختیاری می‌نامند. هرچه مدیریت اختیار عمل بیشتری برای دستکاری اقدام تعهدی داشته باشد امکان بهره‌گیری از آن برای متاثر کردن سود افزایش می‌یابد. (عرب مازار یزدی و طالبیان، ۱۳۸۸).

بنابراین قابلیت مقایسه توانایی مدیران را در برآورد دقیق اقدام تعهدی اختیاری افزایش می‌دهد. مقایسه نیز ممکن است صحت و دقت اطلاعات منتشر شده در پیش‌بینی‌های مدیریتی را بهبود بخشد و احتمالاً عدم تقارن اطلاعات را در بازار سهام کاهش می‌دهد، و به سرمایه‌گذاران کمک می‌کند تا اقدام تعهدی اختیاری را بهتر پردازش کنند. (آنتونی چن، ۲۰۱۹).

پیشینه تجربی

لاندهلم و مایرز (۲۰۰۲) دریافتند که وقتی قابلیت مقایسه بالاست، بازده سهام جاری بیان‌کننده اطلاعاتی درباره سودهای آتی است. این نتایج نشان می‌دهد قابلیت مقایسه با آوردن آینده به حال، کل اطلاعات مربوط به سودهای آتی را که می‌تواند به طور خصوصی درباره شرکت کشف شود، کاهش می‌دهد.

وردی (۲۰۰۶) در پژوهشی به بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و کارایی سرمایه‌گذاری پرداخت. نتایج پژوهش حاکی از آن است که شاخص‌های کیفیت گزارشگری مالی هم با سرمایه‌گذاری کمتر از حد و هم با سرمایه‌گذاری بیش از حد رابطه‌ای منفی دارد.

دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی به بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر سطح تحلیل و پیش‌بینی پرداختند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و سطح تحلیل‌ها و بهبود دقت پیش‌بینی ارتباطی مستقیم و معنادار وجود دارد؛ به طوری که افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منتهی به افزایش سطح تحلیل‌ها و بهبود دقت پیش‌بینی می‌شود و از میزان پراکنش پیش‌بینی‌ها می‌کاهد.

کیم آل (۲۰۱۳) دریافت که قابلیت مقایسه با نقدینگی ارتباط مثبت دارد، از این نظر که قابلیت مقایسه به سرمایه‌گذاران کمک می‌کند تا اطلاعات را پردازش کرده و عدم تقارن اطلاعات را در بازار سرمایه کاهش دهند. در مجموع، قابلیت مقایسه نه تنها برای مدیران بلکه برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی مانند سرمایه‌گذاران سهام سودمند خواهد بود.

آنتونی چن و جیانکسین (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه حسابداری بر کیفیت گزارشگری مالی و میزان درک استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی از مفهوم اقلام تعهدی شرکت‌ها پرداختند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که قابلیت مقایسه محیط اطلاعات را بهبود می‌بخشد و نه تنها باعث افزایش توانایی مدیران برای تخمین اقلام تعهدی با دقت بیشتر و نشانه اطلاعات شخصی است، بلکه باعث بهبود درک سرمایه‌گذاران از اقلام تعهدی می‌شود و نیز بیان کردند که سرمایه‌گذاران هنگام مقایسه شرکت‌ها، اقلام تعهدی اختیاری را به میزان کمتر در نظر می‌گیرند. زمانی که قابلیت مقایسه دوره قبل بالاست، اقلام تعهدی اختیاری دوره جاری همبستگی مثبت کمتر با بازده مشابه و همبستگی منفی کمتر با بازده‌های آتی دارد.

حیدرپور و زارع (۱۳۹۳) به بررسی تاثیر فرصت‌های رشد و سیاست‌های تقسیم سود بر رابطه میان کیفیت گزارشگری مالی و نوسانات بازدهی سهام در سطح بازار سرمایه ایران پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که با افزایش کیفیت گزارشگری مالی منجر به کاهش نوسانات بازدهی سهام شرکت‌ها و به تبع آن کاهش ریسک شرکت‌ها می‌شود. همچنین فرصت‌های رشد اثر مستقیمی بر رابطه میان کیفیت گزارشگری مالی و نوسان‌پذیری بازده سهام داشته است. سیاست‌های تقسیم سود شرکت‌ها تاثیر گذاری گزارشگری مالی در نوسان‌پذیری بازده سهام به صورت معنی‌داری تحت تاثیر خود قرار نمی‌دهد.

مهرورز و مرفوع (۱۳۹۵) به بررسی نقش قابلیت مقایسه صورتهای مالی در انعکاس اطلاعات سودهای آتی خاص شرکت و اطلاعات سودهای آتی مربوط به صنعت در قیمت سهام دوره جاری پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها، بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی و آگاهی بخشی قیمت سهام رابطه مثبت وجود ندارد و قابلیت مقایسه صورتهای مالی به انعکاس اطلاعات سودهای آتی مربوط به صنعت و انعکاس اطلاعات سودهای آتی خاص شرکت در قیمت سهام دوره جاری کمک نمی‌کند.

حاجیها و چناری (۱۳۹۶) طی پژوهشی به بررسی قابلیت مقایسه صورتهای مالی و مدیریت سود واقعی پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر معیارهای مدیریت سود واقعی، جریان غیرعادی وجوه نقد عملیاتی، هزینه‌های غیرعادی تولید، هزینه‌های غیرعادی اختیاری، تاثیر مستقیم و معنادار دارد به عبارتی، با افزایش قابلیت مقایسه‌پذیری، بین گزارش‌های مالی شرکت‌ها، امکان انتخاب و تصمیم‌بهبهینه برای سرمایه‌گذاران بیشتر فراهم می‌شود؛ بنابراین، مدیران برای اینکه تصویر مطلوبتری از عملکرد شرکت خود ارائه دهند، اقدام به مدیریت سود واقعی می‌کنند؛ زیرا مدیریت سود واقعی از طریق فعالیت‌های واقعی مانند بهای فروش، شرایط اعتباری، میزان تولیدات و هزینه‌های پژوهش و توسعه نسبت به اقلام تعهدی حسابداری انجام می‌گیرد و کشف آن دشوارتر از مدیریت سود اقلام تعهدی است.

براساس مبانی نظری و پیشینه تحقیقات انجام شده و جهت نیل به اهداف پژوهش، فرضیه‌های تحقیق به شرح زیر مطرح شده‌اند:

فرضیه اول: قابلیت مقایسه بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیر مستقیم دارد.

فرضیه دوم: در حالت قابلیت مقایسه، اقلام تعهدی اختیاری بر بازده سهام تاثیر مستقیم دارد.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی از نوع علی و از نظر هدف کاربردی است. انجام پژوهش در چارچوب استدلال‌های قیاسی-استقرایی صورت می‌پذیرد بدین معنی که مبانی نظری و پیشینه پژوهش از راه کتابخانه‌ای، مجلات و سایر سایت‌های معتبر جمع‌آوری شده و فرضیه‌های پژوهش با بهره‌مندی از مدل رگرسیونی چندمتغیره و به کمک

داده های ترکیبی آزمون شدند. داده ها و اطلاعات مالی پژوهش، از طریق مراجعه به صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار و بانک مرکز پردازش اطلاعات به دست آمده و جمع بندی، محاسبه و تجزیه و تحلیل آن ها در نرم افزار Excel، نسخه ۷ Eviews انجام گرفت.

جامعه آماری این پژوهش در برگزیده کلیه شرکت های پذیرفته شده اوراق بهادار تهران است. با توجه به اینکه در این تحقیق، برای محاسبه کیفیت گزارشگری به جریان وجوه نقد سال بعد و سال قبل نیاز بود از این رو، از داده های سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ استفاده شده است ولی قلمروی زمانی تحقیق در فاصله زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ در نظر گرفته شده است. همچنین، در این پژوهش نمونه ای به حجم ۸۰ شرکت براساس معیارهای زیر از جامعه آماری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار انتخاب شد.

۱- با توجه به دروه زمانی دسترسی به اطلاعات شرکت از قبل از سال ۸۹ در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده و تا پایان سال ۹۸ از بورس خارج نشده باشند.

۲- به منظور افزایش توان هم سنجی و همسان سازی شرایط شرکت های انتخابی، سال مالی شرکت ها باید به پایان اسفند ماه هر سال منتهی شود.

۳- به دلیل شفاف نبودن مرزبندی بین فعالیت های عملیاتی و تامین مالی، شرکت های مورد نظر جزء شرکت های سرمایه گذاری، واسطه گری مالی، بانکها، هلدینگ ها، لیزینگ ها و بیمه نباشد.

۴- شرکت ها نباید توقف فعالیت داشته و دوره فعالیت خود را تغییر داده باشند.

۵- از آنجایی که متغیر مستقل و وابسته در سطح صنعت تعریف و محاسبه شده است پس از اعمال شرایط یاد شده صناعی در نظر گرفته شدند که حداقل ۶ تا ۸ مشاهده در سال داشتند. شرکت ها عمدتاً از صنایع فرآورده نفتی، ماشین آلات، صنایع غذایی، مواد دارویی، کاشی و سرامیک، سیمان، محصولات شیمیایی، کانی های غیر فلزی انتخاب شوند که بیشترین حضور و فعالیت را دارند.

مدل ها و متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل

قابلیت مقایسه: برای اندازه گیری آن از مدل دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) استفاده می شود. در این مدل، دو شرکت زمانی مشابه در نظر گرفته می شوند. در این مدل، دو شرکت زمانی مشابه در نظر گرفته می شوند که برای مجموعه ای از رویدادهای اقتصادی یکسان مانند بازده، گزارش مالی مانند سود حسابداری مشابهی ارائه کرده باند. برای اندازه گیری قابلیت مقایسه بین دو شرکت i و j ابتدا برای هر شرکت-سال مدل رگرسیون به شرح زیر (رابطه ۱) با استفاده از داده های سالیانه برای دوره چهار سال اخیر منتهی به پایان سال t برآورد می شود.

$$\text{Earnings}_{it} = \alpha_i + \beta_i \text{Return}_{it} + \epsilon_{it} \quad \text{رابطه (۱)}$$

که در آن Earnings_{it} سود خالص شرکت i در سال t تقسیم بر ارزش سهام شرکت در ابتدای سال، Return_{it} بازده سهام شرکت i در سال t است.

ضرایب برآورد شده از رابطه فوق برای هر شرکت-سال، معیاری از عملیات حسابداری آن است. یعنی: α و β نشان دهنده عملیات حسابداری شرکت i و ضرایب α و β معرف عملیات حسابداری شرکت i و j است. شباهت بین عملیات حسابداری دو شرکت میزان قابلیت مقایسه دو شرکت i و j از مفهوم قابلیت مقایسه (ارائه گزارش های مشابه درباره مجموعه ای از رویدادهای مشابه) استفاد می شود. از این رو در هر سال از طریق رابطه های زیر سود شرکت i به طور جداگانه یک بار با

ضرایب خود شرکت i و یک بار با ضرایب شرکت z ام با بازده شرکت i رویداد مشابه، برای دوره زمانی مشابه با دوره زمانی رابطه قبلی پیش بینی می شود.

$$E(\text{Earning})_{iit} = \alpha_i + \beta_i \text{Return}_{it} \quad \text{رابطه (۲)}$$

$$E(\text{Earning})_{ijt} = \alpha_j + \beta_j \text{Return}_{it} \quad \text{رابطه (۳)}$$

در این رابطه $E(\text{Earning})_{iit}$ سود پیش بینی شده برای شرکت i و در سال t با استفاده از ضرایب شرکت i .
 $E(\text{Earning})_{ijt}$ سود پیش بینی شده برای شرکت i و سال t با استفاده از ضرایب شرکت z سپس قابلیت مقایسه بین دو شرکت i و z از طریق زیر محاسبه می شود.

$$\text{AcctComp}_{ijt} - 1/4 \sum_{t-3}^t \{ |E(\text{Earning})_{iit} - E(\text{Earning})_{ijt}| \} \quad \text{رابطه (۴)}$$

با توجه به رابطه ۴ سود مورد انتظار شرکت i براساس معادله این شرکت و معادله شرکت z که هم صنعت آن است، برآورد شده و اختلاف سودهای مورد انتظار به دست می آید. مقدار ریاضی بیشتر برای AcctComp_{ijt} نشان دهنده قابلیت مقایسه بیشتر بین دو شرکت است. به طریق مشابه برای هر سال و هر جفت شرکت i با شرکت های z عضو یک صنعت، معیار AcctComp محاسبه می شود و میانگین ۴ عدد بزرگ تر محاسبه شده برای آن، معیار قابلیت مقایسه خاص شرکت i تعریف می شود.

اقدام تعهدی غیر اختیاری NA با استفاده از مدل تعدیل شده کاسنیک (۱۹۹۹) پس از تخمین رگرسیون مقدار ثابت و ضرایب به شرح زیر (مدل ۵)، می توان اقدام تعهدی غیر اختیاری را برآورد نمود:

$$\text{ACCR}_{j,t} = \alpha_0 + \alpha_1 [\Delta \text{REV}_{j,t} - \Delta \text{REC}_{j,t} + \Delta \text{INV}_{j,t}] + \alpha_2 \text{PPE}_{j,t} + \alpha_3 \Delta \text{CFO}_{j,t} + e_{(j,t)} \quad \text{رابطه (۵)}$$

$$\text{OCF} - \text{OI} = \text{ACCR}$$

سود عملیاتی OI از صورت سود و زیان شرکتها و وجه نقد حاصل از عملیات OCF از صورت گردش وجوه نقد شرکت های مورد بررسی به دست آمده است.

کل اقدام تعهدی: (تفاوت بین سود عملیاتی و جریان نقدی عملیاتی)؛

$\Delta \text{REV}_{j,t}$: تغییر در درآمد خالص از سال $t-1$ تا سال t .

$\Delta \text{REC}_{j,t}$: تغییر در خالص حساب های دریافتی از سال $t-1$ تا سال t .

$\Delta \text{INV}_{j,t}$: تغییر در موجودی مواد و کالا از سال $t-1$ تا سال t .

$\text{PPE}_{j,t}$: ناخالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات در سال t .

$\Delta \text{CFO}_{j,t}$: تغییر در جریان خالص وجه نقد ناشی از فعالیت های عملیاتی از سال $t-1$ تا سال t ؛

پس از تخمین پارامترهای مدل شماره ۵ از طریق مدل های سری زمانی و یا مقطعی، اقدام تعهدی غیر اختیاری NDA به شرح زیر محاسبه می شوند:

$$NDA_{j,t} = \alpha_0 + \alpha_1 [\Delta \text{REV}_{j,t} - \Delta \text{REC}_{j,t} + \Delta \text{INV}_{j,t}] + \alpha_2 \text{PPE}_{j,t} + \alpha_3 \Delta \text{CFO}_{j,t}$$

اقدام تعهدی اختیاری: DA بعد از محاسبه اقدام تعهدی غیر اختیاری، اقدام تعهدی اختیاری از تفاوت اقدام تعهدی و اقدام تعهدی غیر اختیاری محاسبه می شود.

$$NDA_{it} - (\text{ACCR}_{j,t}) / (\text{TA}_{j,t-1}) = DAC_{it}$$

جریان نقدی عملیاتی: CFO جریان های نقدی ورودی و خروجی ناشی از فعالیت های اصلی و مستمر مولد درآمد عملیاتی واحد تجاری (کمیت فنی سازمان حسابرسی، ۱۳۸۹) است. این مقدار از صورت جریان وجه نقد شرکتها بدست می آید.

متغیر وابسته

کیفیت گزارشگری: FRS در این پژوهش به منظور ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی از کیفیت ارقام تعهدی استفاده می‌شود، دلیل انتخاب این معیار، این است که ارقام تعهدی، عامل اصلی پیش بینی جریان های نقدی آتی هستند و در صورتی که در برآورد آن ها میزان خطا کمتر باشد، سود نشانه بهتری از جریان های نقدی آتی خواهد بود (بیدل و همکاران، ۲۰۰۹).

کیفیت ارقام تعهدی، قرینه‌ی اندازه‌ی انحراف ارقام تعهدی سرمایه در گردش از جریان های وجه نقد عملیاتی است؛ زیرا هرچه اندازه‌ی، انحراف کوچک تر باشد، ارقام تعهدی، با کیفیت تر تلقی می‌شود. در این پژوهش نیز ما برای اندازه‌گیری کیفیت گزارشگری مالی از کیفیت سود (مجذور ارقام تعهدی غیر اختیاری) استفاده خواهیم کرد که با استفاده از مدل فرانسیس و همکاران (۲۰۰۵) به صورت زیر مورد محاسبه قرار خواهد گرفت.

$$ACC_{it} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{it-1} + \beta_2 CFO_{it} + \beta_3 CFO_{it+1} + \beta_4 \Delta REV_{it} + \beta_5 PPE_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه (۶)}$$

ACC: کل ارقام تعهدی (تفاوت سود عملیاتی و جریان نقدی عملیاتی).

CFO: جریان وجه نقد حاصل عملیات.

ΔREV : تغییر در فروش خالص (فروش در سال t منهای فروش در سال t-1)

PPE: دارایی ثابت مشهود در پایان سال t.

ε_{it} : خطاهای برآورد ارقام تعهدی نسبت به جریان های نقدی.

برای حذف اثر اندازه‌ی شرکت‌ها، همه متغیرها برحسب کل دارایی‌های شرکت طی سال t استاندارد شده‌اند. با تخمین مدل فوق قدر مطلق مقدار باقی‌مانده مدل متغیر ارقام تعهدی اختیاری در نظر گرفته می‌شود. پس کیفیت گزارشگری مالی با استفاده از قدر مطلق باقیمانده مدل ضرب در ۱- بدست می‌آید.

تفاوت بازده سالانه شرکت با میانگین بازده صنعت SIZEAJR

متغیرهای کنترلی

فرصتهای رشد: MTB نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری

از طریق تقسیم ارزش بازار شرکت، حاصلضرب قیمت سهام در پایان دوره در تعداد سهام منتشر شده و در دست سهامداران، بر ارزش دفتری جمع حقوق صاحبان سهام آن در پایان دوره اندازه گیری می‌شود.

چرخه عملیاتی OPCYCLE

چرخه عملیاتی = (دوره وصول مطالبات + دوره فروش موجودی ها) / ۱۰۰۰

دوره وصول مطالبات = (۳۶۰ * میانگین حساب دریافتنی) / درآمدهای عملیاتی اصلی / ۱۰۰۰

دوره فروش موجودی ها = (میانگین موجودی ها * ۳۶۰) / هزینه های عملیاتی / ۱۰۰۰

اندازه شرکت: SIZE لگاریتم کل دارایی ها

نرخ بازده دارایی ها: ROA از تقسیم سودخالص بر میانگین دارایی ها بدست می‌آید.

اهرم مالی: LEV از طریق نسبت کل بدهی ها به کل دارایی ها بدست می‌آید.

تغییر در فروش خالص: ΔREV فروش در سال t منهای فروش در سال t-1

صحت پیش بینی مدیریت: MGR تفاوت بین پیش بینی سود هر سهم با سود هر سهم واقعی مدیریت

مدل تحقیق

برای آزمون فرضیه اول از مدل رگرسیون چند متغیره به شرح زیر استفاده می شود.
رابطه (۷)،

$$FRQ_{it} = y_0 + y_1 ACCTCOMP_{Dit} + y_2 OPCYCLE_{it} + y_3 SIZE + y_4 MTB + y_5 ROA + y_6 LEV_{it} + y_7 \Delta REV_{it} + \varepsilon_{it}$$

FRQ: کیفیت گزارشگری مالی (قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری ضرب در -۱)، ACCTCOMP: قابلیت مقایسه
OPCYCLE: چرخه عملیاتی، SIZE: اندازه شرکت، MTB: نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری، ROA: نرخ بازده دارایی ها،
LEV: اهرم مالی (نسبت کل بدهی ها به کل دارایی ها)، ΔREV : تغییر در فروش خالص
برای آزمون فرضیه دوم از مدل رگرسیون چند متغیره به شرح زیر استفاده می شود.
رابطه (۸)،

$$SIZEJR_{Rit+1} = y_0 + y_1 DA_{it} + y_2 NA_{it} + y_3 CFO_{it} + y_4 ACCTCOMP_{Dit} + 5DA_{it} * ACCTCOMP_{Dit} + y_6 SIZE_{it} + y_7 MTB_{it} + y_8 MGR * DA_{it} + y_9 MGR_{it} + \varepsilon_{it}$$

SIZEJR: تفاوت بازده سالانه شرکت با میانگین بازده صنعت، DA: اقلام تعهدی اختیاری، NA: اقلام تعهدی غیر اختیاری،
MGR: صحت پیش بینی مدیریت. بقیه ی متغیرها به شرح فوق توضیح داده شده است.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

پس از جمع آوری داده ها و محاسبه متغیرهای پژوهش، پارامترهای توصیفی هر متغیر به صورت مجزا محاسبه شد. این پارامترها شامل اطلاعاتی درباره شاخص‌های مرکزی و پراکندگی است که در جدول ۱ نشان داده شده‌اند.
با بررسی نتایج کمی آمار توصیفی متغیرهای تحقیق، و نزدیک بودن مقادیر میانه و میانگین می‌توان بیان کرد که متغیرهای پژوهش از توزیع آمار مناسبی برخوردار هستند و با توجه به جدول ۱، میانگین کیفیت گزارشگری مالی ۰/۱۲۰- نشان دهنده این است هرچه میانگین کیفیت گزارشگری کوچکتر باشد کیفیت صورت‌های مالی بالاتر است، میانگین جریان وجوه نقد عملیاتی معادل ۱۳ درصد دارایی هاست (۰/۱۳)، همچنین ارزش ۰/۰۸۴ بازده دارایی ها نشان دهنده، این است که به ازای هر ریال سرمایه گذاری شده در دارایی‌ها، ۰/۰۸ ریال سودآوری ایجاد شده است، میانگین اهرم مالی با مقدار ۰/۷۳ نشان می‌دهد که شرکت‌ها بیشتر از محل بدهی ها به تامین مالی اقدام کرده‌اند. میانگین ارزش دفتری به ارزش بازار با مقدار ۰/۲۷ بیان کننده مربوط نبودن اطلاعات ترازنامه و نیز رویکرد محافظه کارانه شرکت‌هاست، سایر مقادیر آمار توصیفی در جدول ۱ ارائه شده‌اند.

جدول (۱): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	نماد	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
کیفیت گزارشگری مالی	FRQ	-۰/۱۲۰۷۱۳	-۰/۰۷۶۲۲۸	-۰/۰۰۰۳۹۵	-۴/۸۶۴۶۹۲	۰/۲۲۳۷۳۴
قابلیت مقایسه	ACCTCOMP	۰/۱۲۰۳۴۳	۰/۰۰۲۶۷	۱۱/۴۵۱۳۴	۳/۲۸۸۶۰۵	۱/۰۱۷۳۵۲
چرخه عملیاتی	OPCYCLE	۰/۰۰۱۹۹۰	۰/۰۰۱۷۱۶	۰/۰۱۵۸۸۵	-۰/۰۰۱۶۶۳	۰/۰۰۱۵۱۹
اندازه شرکت	SIZE	۵/۹۸۹۷۱	۵/۹۸۵۵۳۶	۷/۹۱۸۱۸	۴/۳۵۶۵۰۴	۰/۵۹۸۱۴۸
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری	MTB	۰/۲۷۶۸۸۶	۰/۱۹۶۶۳۹	۱۳/۶۵۶۸۲	-۲۱/۰۵۳۱۶	۱/۱۶۲۰۷۴
نرخ بازده دارایی ها	ROA	۰/۰۸۴۳۲۰	۰/۰۷۱۲۱	۰/۸۶۰۷۸۰	-۱/۱۰۲۴۷۳	۰/۱۶۸۸۳
اهرم مالی	LEV	۰/۷۳۳۱۵۷	۰/۶۳۹۹۸۱	۱۳/۱۲۶۸۹	۰/۰۹۰۱۶۴	۰/۹۳۰۶۹۹
تغییر در فروش خالص	ΔREV	۰/۱۶۹۶۶۹	۰/۰۹۶۰۹۹	۸/۴۹۱۲۱۶	-۶/۳۵۸۷۳۱	۰/۷۱۰۶۵۹

۰/۹۸۷۷۱۶	-۸/۸۴۳۰۳۰	۶/۵۳۸۷۸۶	-۰/۱۵۶۳۸۹	-۰/۰۵۸۷۰۴	SIZEJR	تفاوت بازده سالانه شرکت با میانگین بازده صنعت
۰/۲۵۴۶۸۹	-۲/۲۴۲۶۰۱	۱/۰۲۹۶۵۱۳	۰/۱۰۰۷۰۶	۰/۱۰۱۲۱۹	DA	اقدام تعهدی اختیاری
۰/۱۳۶۳۵۰	-۱/۹۲۸۴۰۱	۰/۷۰۲۸۴۵	-۰/۰۸۰۴۴۶	-۰/۰۹۹۴۱۱	NA	اقدام تعهدی غیر اختیاری
۰/۱۸۴۸۳۵	-۰/۷۱۸۴۵۳	۱/۱۷۲۷۶۶	۰/۱۰۹۵۶۴	۰/۱۳۴۴۴۷	CFO	جریان وجوه نقدی عملیاتی
۰/۰۰۳۳۴۵	-۰/۰۵۶۶۵۷	۰/۳۰۰۷۲	-۵/۷۶۰	-۶/۸۸۰	MGR	صحت پیش بینی مدیریت

روش برآورد مدل

ماهیت داده های رگرسیونی این پژوهش ترکیبی از داده های زمانی و مقطعی است که می توان آن ها را به صورت تلفیقی یا تابلویی برازش کرد. انتخاب این دو شیوه، مستلزم انجام آزمون F لیمر است. بعد از آن برای مدل هایی که با روش تابلویی برازش می شوند، باید یکی از الگوهای اثرات ثابت یا اثرات تصادفی از طریق آزمون هاسمن تعیین کرد. خلاصه نتایج آزمون چاو (لیمر) و نتایج آزمون هاسمن در جدول ۲ ارائه گردیده است.

جدول (۲): آزمون چاو و هاسمن برای تخمین نوع مدل

نتیجه	آزمون هاسمن		آزمون چاو		مدل
	سطح معناداری	آماره کای دو	سطح معناداری	آماره F	
داده های تابلویی به روش اثرات ثابت	۰/۰۰۰	۴۰/۷۳۹	۰/۰۰۰	۱/۸۷۵	مدل اول
داده های تلفیقی	-	-	۰/۰۷	۱/۲۵۴	مدل دوم

با توجه به نتایج آزمون جدول ۲ و سطح معناداری آن، مدل اول به روش تابلویی با اثرات ثابت و مدل دوم با روش تلفیقی برآورد گردد.

آزمون فرضیه اول

فرضیه اول پژوهش به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه بر کیفیت گزارشگری مالی می پردازد. در پژوهش حاضر، از آزمون دوربین-واتسون برای تشخیص خودهمبستگی مدل استفاده شده است. اگر مقدار آماره دوربین-واتسون بین ۱/۵ و ۲/۵ باشد، استقلال جمله خطای مدل پذیرفته می شود. علاوه بر این از آزمون فیشر برای بررسی معناداری کل مدل استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول در جدول ۳ نشان داده شده است.

با توجه به اینکه سطح معناداری محاسبه شده بر آماره F مدل کمتر از سطح خطای ۵ درصد است می توان نتیجه گرفت که مدل پژوهش معنادار بود، و از اعتبار بالایی برخوردار است. مقدار آماره دوربین-واتسون ۱/۷۰۶ می باشد و نشان دهنده آن است که در مدل مشکل خود همبستگی وجود ندارد. ضریب تعیین تعدیل شده مدل ۰/۳۴۹۸ می باشد که نشان دهنده این است که حدود ۳۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته را مجموعه متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح می دهد.

نتایج مندرج در جدول ۳ نشان می دهد که ضریب متغیر برآوردی برای متغیر قابلیت مقایسه برابر با ۰/۱۸۶- بوده و سطح معناداری محاسبه شده برای آن کمتر از سطح خطای ۵ درصد است. با توجه به اینکه مقادیر کیفیت گزارشگری مالی منفی بوده و به منظور تفسیر بهتر نتایج در یک منفی ضرب شده اند، می توان نتیجه گرفت که با افزایش قابلیت مقایسه، کیفیت صورت های مالی افزایش می یابد. بنابراین می توان گفت که فرضیه اول پژوهش تایید می شود. از بین متغیرهای کنترلی ضریب متغیرهای اندازه شرکت، اهرم مالی و تغییر در فروش خالص منفی بوده و سطح معناداری آن ها

کمتر از ۵ درصد است و با توجه به اینکه مقادیر کیفیت گزارشگری مالی منفی بوده پس می توان گفت که این متغیرها هم تاثیر مثبت بر کیفیت گذارشگری دارند. و سایر متغیرهای کنترلی بدون ارتباط معناداری هستند.

جدول (۳): نتایج آزمون فرضیه اول

FRQ _{it} = y ₀ + y ₁ ACCTCOMP _{it} + y ₂ OPCYCLE _{it} + y ₃ SIZE + y ₄ MTB + y ₅ ROA + y ₆ LEV _{it} + y ₇ ΔREV _{it} + ε _{it}					
متغیر وابسته: کیفیت گزارشگری مالی					
متغیر	نماد	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	c	۰/۴۳۰۳۷۱	۰/۲۳۰۰۶۳	۱/۸۷۰۶۷۱	۰/۰۶۱۹
قابلیت مقایسه	ACCTCOMP _D	-۰/۰۱۸۶۰	۰/۰۰۹۳	-۱/۹۷۹۰	۰/۰۴۴۳
چرخه عملیاتی	OPCYCLE	-۱/۲۷۸۲	۸/۰۳۸۹	-۰/۱۵۹۰	۰/۸۷۳۷
اندازه شرکت	SIZE	-۰/۰۷۳۸۱	۰/۰۳۷۴	-۱/۹۶۹۲	۰/۰۴۹۴
نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری	MTB	-۰/۰۰۵۴	۰/۰۰۰۶	-۰/۸۱۴۱	۰/۴۱۵۹
نرخ بازده دارایی ها	ROA	۰/۰۰۲۱	۰/۰۷۳۲	۰/۰۲۹۱	۰/۹۷۶۷
اهرم مالی	LEV	-۰/۱۳۲۶	۰/۰۱۱۹	-۱۱/۱۱۵۷	۰/۰۰۰
تغییر در فروش خالص	ΔREV	-۰/۰۳۳۱	۰/۰۱۰۹	-۳/۰۱۱۲	۰/۰۰۲۷
آماره F : ۴/۹۹۷۶			ضریب تعیین : ۰/۴۳۷۳		
سطح معناداری : ۰/۰۰۰			ضریب تعیین تعدیل شده : ۰/۳۴۹۸		
آماره دوربین واتسون : ۱/۷۰۶					

آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم پژوهش به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه بر ارقام تعهدی اختیاری می پردازد. در پژوهش حاضر، از آزمون دوربین - واتسون برای تشخیص خودهمبستگی مدل استفاده شده است. اگر مقدار آماره دوربین - واتسون بین ۱/۵ و ۲/۵ باشد، استقلال جمله خطای مدل پذیرفته می شود. علاوه بر این از آزمون فیشر برای بررسی معناداری کل مدل استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول در جدول ۳ نشان داده شده است.

با توجه به اینکه سطح معناداری محاسبه شده بر آماره F مدل کمتر از سطح خطای ۵ درصد است می توان نتیجه گرفت که مدل پژوهش معنادار بود، و از اعتبار بالایی برخوردار است. مقدار آماره دوربین - واتسون ۲/۴۱ می باشد و نشان دهنده آن است که در مدل مشکل خود همبستگی وجود ندارد. ضریب تعیین تعدیل شده مدل ۰/۰۲۴۲ می باشد که نشان دهنده این است که حدود ۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته را مجموعه متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح می دهد.

جدول (۴): نتایج آزمون فرضیه دوم

SIZEJR _{it+1} = y ₀ + y ₁ DA _{it} + y ₂ NA _{it} + y ₃ CFO _{it} + y ₄ ACCTCOMP _{it} + y ₅ DA _{it} *ACCTCOMP _{it} + y ₆ SIZE _{it} + y ₇ MTB _{it} + y ₈ MGR*DA _{it} + y ₉ MGR _{it} + ε _{it}					
متغیر وابسته: تفاوت بازده سالانه شرکت با میانگین بازده صنعت					
متغیر	نماد	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	c	۰/۱۶۰۶۸	۰/۳۹۴۲	۰/۲۷۰۹	۰/۷۸۶۵
ارقام تعهدی اختیاری	DA	۰/۶۶۴۸	۰/۱۷۱۷	۳/۸۷۱۹	۰/۰۰۰۱
ارقام تعهدی غیر اختیاری	NA	۰/۰۳۰۶	۰/۲۸۹۵	۰/۱۰۵۸	۰/۹۱۵۸

۰/۱۲۵۸	۱/۵۳۳۰	۰/۲۲۶۱	۰/۳۴۶۷	CFO	جریان وجوه نقد عملیاتی
۰/۱۷۷۵	-۱/۳۵۰۱	۰/۰۳۸۷۴	-۰/۰۵۲۳	ACCTCOMP	قابلیت مقایسه
۰/۳۸۹۵	-۰/۸۶۱۲	۰/۱۱۰۶	-۰/۰۹۵۲	DA*ACCTCOMP	قابلیت مقایسه در ارقام اختیاری
۰/۴۶۹۵	-۰/۷۲۳۶	۰/۰۶۶۱	-۰/۰۴۷۸	SIZE	اندازه شرکت
۰/۰۶۷۲	۱/۸۳۳۳	۰/۰۳۳۳۲	۰/۰۶۱۰	MTB	نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری
۰/۸۴۱۶	۰/۱۹۹۹	۲۲/۶۸۴	۴/۵۳۴	MGR*DA	صحت پیش بینی در اقلام تعهدی اختیاری
۰/۳۲۲۸	۰/۹۸۹۵	۱۶/۲۰۳۵	۱۶/۰۳۴۵	MGR	صحت پیش بینی سود
ضریب تعیین: ۰/۰۳۷۹۵ ضریب تعیین تعدیل شده: ۰/۰۲۴۲۰			آماره F: ۲/۷۶۱۴ سطح معناداری: ۰/۰۰۳۵ آماره دوربین واتسون: ۲/۴۱		

نتایج مندرج در جدول ۴ نشان می دهد که ضریب متغیر برآوردی برای ارقام تعهدی اختیاری برابر با ۰/۶۶۴۸ بوده و سطح معناداری محاسبه شده برای آن کمتر از سطح خطای ۵ درصد است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که رابطه مستقیم و معناداری بین ارقام تعهدی اختیاری و بازده وجود دارد. اما با توجه به اینکه ضریب قابلیت مقایسه در ارقام تعهدی اختیاری ۰/۰۹۵۲- می باشد و سطح معناداری آن بیشتر از ۵ درصد است نمی توان گفت که قابلیت مقایسه بر ارقام تعهدی اختیاری تاثیر می گذارد. بنابراین فرضیه دوم پژوهش رد می شود. متغیرهای کنترلی بدون ارتباط معناداری هستند.

بحث، نتیجه گیری و پیشنهادها

در این پژوهش تاثیر قابلیت مقایسه بر کیفیت گزارشگری مالی و ارقام تعهدی اختیاری بررسی شد. در فرضیه اول پژوهش به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه بر کیفیت گزارشگری مالی پرداخته شد. از مدل دی فرانکو و همکاران (۲۰۱۱) برای سنجش قابلیت مقایسه و از مدل فرانسیس و همکاران (۲۰۰۵) برای سنجش کیفیت گزارشگری استفاده شده است. نتیجه این فرضیه مشابه آنتونی چن (۲۰۱۹) است که به این نتیجه رسید که قابلیت مقایسه، توانایی مدیران در پیش بینی دقیق تر عملکرد آتی شرکت و تهیه صورت های مالی با کیفیت بالاتر کمک می کند. می توان ادعا کرد که قابلیت مقایسه صورت های مالی به عنوان یک ویژگی کیفی هزینه دسترسی به اطلاعات خاص شرکت را کاهش داده و توان سرمایه گذاران را برای ارزیابی نسبی عملکرد شرکت ها را افزایش می دهد. بنابراین فرضیه اول پژوهش تایید می شود. نتیجه این فرضیه مطابق با پژوهش آنتونی چن (۲۰۱۹)، فروغی و قاسم زاد (۱۳۹۵) و رشیدی (۱۳۹۷) است. در فرضیه دوم پژوهش به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه بر ارقام تعهدی اختیاری پرداخته شد. از مدل تعدیل شده کاسنیک (۱۹۹۹) برای سنجش ارقام تعهدی اختیاری و غیر اختیاری استفاده شده است. نتیجه این فرضیه هم مشابه آنتونی چن (۲۰۱۹) است که به این نتیجه رسید که ارقام تعهدی اختیاری می تواند بر بازده سهام تاثیر بگذارد ولی سرمایه گذاران هنگام مقایسه شرکت ها، ارقام تعهدی اختیاری را به میزان کمتر در نظر می گیرند. سطح بالاتری از مقایسه، محیط اطلاعات را بهبود می بخشد و به مدیران این امکان را می دهد تا ارقام تعهدی اختیاری را با دقت بیشتری تخمین بزنند. بنابراین فرضیه دوم پژوهش رد می شود. نتیجه این فرضیه مطابق با پژوهش آنتونی چن (۲۰۱۹) می باشد.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که قابلیت مقایسه منجر به افزایش کیفیت صورت‌های مالی می‌شود. بنابراین به مدیران توصیه می‌شود که در راستای افزایش کیفیت صورت‌های مالی به موضوع قابلیت مقایسه در هنگام تدوین صورت‌های مالی بیشتر توجه کنند همچنین از آن جهت که قابلیت مقایسه در بازار سرمایه اثر می‌گذارد به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود که در راستای تخصیص کارآمد سرمایه‌گذاری‌ها، و تاثیر آن بر کیفیت صورت‌های مالی به مبحث قابلیت مقایسه توجه بیشتری کنند. پس به مدیران و تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری توصیه می‌شود برای کمک به سرمایه‌گذاران در ارزیابی عملکرد شرکت‌ها، به بهبود قابلیت مقایسه صورت‌های مالی توجه کنند.

در راستای موضوع پژوهش حاضر، به محققان آینده موضوعات زیر پیشنهاد می‌شود.

۱. در پژوهش حاضر ویژگی قابلیت مقایسه به عنوان قابلیت مقایسه ارقام حسابداری یک شرکت با سایر شرکت‌های هم صنعت تعریف شده است در پژوهش‌های آتی به صورت همزمان قابلیت مقایسه ارقام حسابداری شرکت با اطلاعات همان شرکت در سال‌های گذشته در شرکت‌های هم صنعت بررسی شود.
۲. از آنجا که بر سیستم حسابداری هر شرکت عوامل متعددی چون استانداردهای حسابداری، مدیریت شرکت، حسابرس و کنترل‌های خارجی اثرگذار است، پیشنهاد می‌شود تأثیر این عوامل بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی سنجیده شود.
۳. در پژوهش‌های آتی می‌توان برای سنجش کیفیت گزارشگری از مدل‌های دیگر به غیر از کیفیت ارقام تعهدی مانند پایداری سود و حق الزحمه حسابرسی طبق مقاله آنتونی چن (۲۰۱۹) استفاده کرد.

منابع

- ✓ پیری، پرویز، دیدار، حمزه، دانشیار، فاطمه، (۱۳۹۳)، بررسی رابطه کیفیت گزارشگری مالی با نوع اظهارنظر حسابرس در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار، مجله پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی، دوره ۳، شماره ۵، صص ۴۷-۷۴.
- ✓ حاجیها، زهره، چناری، حسن، (۱۳۹۶)، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و مدیریت سود واقعی، مجله پژوهش‌های حسابداری مالی، دوره ۹، شماره ۳، صص ۳۳-۴۸.
- ✓ حیدرپور، فرزانه، زارع، سمیه، (۱۳۹۳)، تاثیر متغیرهای سود تقسیمی و فرصت‌های رشد بر رابطه کیفیت گزارشگری مالی و نوسان پذیری بازده سهام، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۶، شماره ۲۲، صص ۲۱۳-۲۴۷.
- ✓ رهنمای رودپشتی، فریدون، وکیلی فرد، حمیدرضا، لک، فضل‌اله، (۱۳۹۴)، سبک حسابرس و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، حسابداری مدیریت، دوره ۸، شماره ۲۲، صص ۲۹-۴۷.
- ✓ رشیدی، محسن، (۱۳۹۷)، قیمت‌گذاری توزیع اطلاعات بر مبنای قابلیت مقایسه و ناکارآمدی بازار، فصلنامه تحقیقات مالی، دوره ۲۰، شماره ۴، صص ۵۳۱-۵۵۳.
- ✓ سجادی، سیدحسین، حاجی زاده، سعید، نیک کار، جواد، (۱۳۹۴)، تأثیر هزینه‌های نمایندگی و کیفیت گزارشگری مالی بر ریسک سرمایه‌گذاری در شرکت‌های بورسی، مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۹، شماره ۳، صص ۲۱-۴۲.
- ✓ عرب مازار یزدی، محمد، طالبیان، سید محمد، (۱۳۸۸)، کیفیت گزارشگری مالی، ریسک اطلاعاتی و هزینه سرمایه، فصلنامه مطالعات حسابداری، شماره ۲۱، صص ۲-۳۱.
- ✓ فروغی، داریوش، قاسم زاده، پیمان، (۱۳۹۴)، تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سودهای آتی، مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۲، شماره ۴، صص ۴۷۹-۵۰۰.
- ✓ کمیته تدوین استانداردهای حسابداری، (۱۳۸۹)، استانداردهای حسابداری تهران، سازمان حسابرسی.

- ✓ کیا، علی، صفری، مهدی، (۱۳۹۶)، قابلیت مقایسه صورت های مالی، مدیریت سود تعهدی و مدیریت واقعی سود، دانش حسابداری مالی، دوره ۴، شماره ۲، صص ۱۱۵-۱۳۷.
- ✓ مهرورز، فاطمه، مرفوع، محمد، (۱۳۹۵)، رابطه بین قابلیت مقایسه صورتهای مالی با آگاهی بخشی قیمت سهام در خصوص سودهای آتی، مطالعات تجربی حسابداری مالی، دوره ۱۲، شماره ۴۹، صص ۸۳-۱۱۰.
- ✓ نبات دوست، محمدحسین، محمدزاده سالطه، حیدر، (۱۳۹۵)، بررسی تاثیر کیفیت حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورت های مالی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس تهران، دانش حسابرسی، دوره ۱۶، شماره ۶۲، صص ۱۷۶-۱۵۹.
- ✓ Accounting Standards Committee. (2010). Accounting Standards. Tehran: Auditing Organization. (in Persian)
- ✓ Anthony , C. Jianxin Gong, j.(2019). Accounting comparability, financial eporting quality, and the pricing of accruals. Advances in Accounting. ADIAC-00415; No of Pages 16
- ✓ Arab Mazar Yazdi, Mohammad. & Talibian , Seyed Mohammad. (2009). Financial reporting quality, information risk and cost of capital. Journal of Accounting Information. 21. pp. 31-2. (in Persian)
- ✓ Biddle, G., Gilles, H. & Verdi, R. (2009). How does financial reporting quality relate to nvestment efficiency?. Journal of Accounting and Economics, Volume48.
- ✓ Campbell, J. & Yeung, P. E. (2013). Comparability, Investor Sophistication, and Contagion Effects. Financial Accounting and Reporting Section Midyear Meeting, San Diego, California, January 12, 2013.
- ✓ De Franco, G., Kothari, S., & Verdi, R. (2011). The benefits of financial statement comparability. Journal of Accounting Research, Vol. 49, No. 4, Pp. 895-931.
- ✓ Foroughi, Dariush. & Ghasemzadeh, Peyman. (2015). The effect of comparability of financial statements on the response coefficient of future profits. Journal of Accounting and Auditing Reviews. 22 (4). Pp. 500-479. (in Persian)
- ✓ Haidarpur, Farzaneh.& Zare, Somayeh. (2014). The effect of dividend variables and growth opportunities on the relationship between financial reporting quality and stock return volatility. Financial Accounting and Auditing Research. 6 (22). Pp. 247-213. . (in Persian)
- ✓ Hajiha, Zohreh. & Chenari, Hassan. (2017). Comparable financial statements and actual earnings management. Journal of Financial Accounting Research. 9 (3). Pp. 48-33. (in Persian)
- ✓ Kia, Ali. & Safari,Mehdi. (2017). Ability to compare financial statements, accrual earnings management and actual earnings management. Journal of Financial Accounting Knowledge. 4 (2). Pp. 137-115. (in Persian)
- ✓ Kim, S., Kraft, P., & Ryan, S. (2013). Financial statement comparability and credit risk. Review of Accounting Studies, 18, 783-823.
- ✓ Lundholm, R. & Myers, L. (2002). Bringing the future forward: The effect of disclosure on the returns earnings relation. Journal of Accounting Research, 40(3), 809-839.
- ✓ Mehrouros, Fatemeh. & Morfou, Mohammad. (2016). The Relationship between the Comparability of Financial Statements and Stock Price Awareness of Futures. Empirical Financial Accounting Information Science. 12 (49) pp. 110-83. (in Persian)